No. 7. 15 JANUARI 1911.

HOLLANDSCH ZUID-AFRIKA

MAANDSCHRIFT VOOR DE LEDEN DER NEDERLANDSCH-ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING EN ANDERE BELANGHEBBENDEN

Wij willen niet weder de fout begaan, die onze vaderen een eeuw geleden begaan hebben, door alle verbindingen met onze stamverwanten op geestelijk en stoffelijk gebied te laten varen.

GOUVERNEUR VAN RIEBEEK

Het is ons niet minder om Nederland zelf te doen dan om Zuid-Afrika.

EEN ADDERTJE ONDER HET GRAS.

In het bijblad van dit nummer van ons maandschrift maken wij melding van het groote debat, dat in den Unie-volksraad is gevoerd over de Vrijstaatsche onderwijswet. Beschikten we over grooter plaatruimte, we zouden ongetwijfeld onzen lezers een genoegen hebben bereid, door hun een uitvoerig overzicht te geven van de mannelijke, waarlijk groote rede van Gen. Hertzog, waarmee hij de oppositie, voor welke de Kaapsche ras-jingo, Kol. Crewe, het woord voerde, in alle opzichten heeft „kaf geloopen." Onder de omstandigheden moeten wij ons bepalen tot het vermelden van het oordeel van een bekend Engelsch, volstrekt niet „ultra" blad te Johannesburg, de *Rand Daily Mail*, dat naar aanleiding van Gen. Hertzog's rede schreef:

> „Wat de verdediging van Gen. Hertzog betreft, moet erkend worden, dat die zoowel bekwaam als moedig is. Zijn logica is onomstootelijk en, terwijl dit de voornaamste verdienste is van zijn toespraak, is het tevens 't voornaamste gebrek van zijn politiek."

Het oordeel is typeerend voor het karakter van de Engelsche en ook van de tot hiertoe gevolgde Zuid-Afrikaansche staatkunde, die alle mogelijke qualiteiten mocht bezitten, doch steeds zóó sterk rekening hield met afkeerig gezinde belangen, dat zij nimmer *logisch* was en daarom ook nooit definitief, en ten slotte niemand bevredigde. Wij kenden Gen. Hertzog als een man met echt-Germaanschen hartstocht voor logica en hebben dan ook steeds naar hem uitgezien als naar den man, die de zoo moeielijke, doch in belang alles overheerschende taalkwestie in Zuid-Afrika zou kunnen oplossen. De wijze, waarop over het geheele sub-continent de Afrikaners zich achter hem scharen, hem steunen, uit zijn woorden en daden nieuwen moed en frissche kracht scheppen, terwijl zijn tegenstanders, die slechts belang hebben bij naargeestig gesukkel en geschipper, wars van alle logica, hem verketteren, doch ten slotte alleen kunnen zeggen, dat zijn grootste gebrek bestaat in logica, — dit alles bewijst voldoende, dat, voor zoover één man den toestand kan beheerschen, hij het pleit voor de Afrikaners en hun taal heeft gewonnen.

Dit blijkt ten overvloede uit de *Transvaal Leader*, het Engelsche dagblad te Johannesburg, dat de agitatie tegen Gen. Hertzog en zijn onderwijs-wetgeving heeft gevoed door een nimmer falenden stroom van rederijke, quasiwetenschappelijke en quasi-philosophische hoofd-artikelen, welke grootendeels, zoo niet alle, in den ex-Reverend, ex-Reformer, ex-Jingo-bestrijder, ex-Redacteur van de nationalistische *South African News* en *Bloemfontein Friend*, den heer Drew, hun vader vinden. Giftig waren zijn aanvallen, als ze woordenrijk en dreunend waren. Vasthoudend als zijn loopbaan bont. Doch ten slotte, in een artikel, op 9 Dec. gepubliceerd, laat hij zijn rumoerige oppositie varen, „gooit hij touw op" en pleit staking van de vijandelijkheden door . . . . het omverwerpen van het in geheel Zuid-Afrika overheerschende stelsel van staatsonderwijs en vervanging daarvan met den, door den Staat gesubsidiëerde vrije school.

Er is reden tot verwondering, als men het recht had, zich over de tallooze frontveranderingen van den heer Drew te verwonderen. Schrijver dezes was een tijd lang

zijn mede-redacteur in de kantoren van *The Friend*. Hij herinnert zich den dag, toen — 't was nog onder het Milner-bewind — de Vrijstaatsche voormannen, wanhopend aan de duurzaamheid der Chr. Nat. Vrije Scholen, waar de Afrikaansche bevolking zoo zeer gebukt ging onder de gevolgen van den Oorlog, met de Regeering een compromis aangingen, gebaseerd op een kleine concessie, van regeeringszijde, aan de rechten van de volkstaal. Hij schreef toen in *De Vriend*, dat dit compromis als niets anders mocht worden beschouwd dan een wapenstilstand en propageerde — zijnerzijds steeds wanhopend aan een rechtvaardige behandeling van de Hollandsche taal, zoo lang de macht in handen was van een door Lord Milner ingevoerde Britsche bureaucratie — de vrije, door den Staat gesubsidiëerde school, met de moedertaal der kinderen als medium van onderwijs. Het eerste artikel, in dien geest geschreven, was het begin van verwijdering tusschen den Engelschen en den Hollandschen redacteur van hetzelfde orgaan. De heer Drew, de Engelsche radicaal, getrouw aan het politiek programma van zijn geestverwanten in Engeland, wilde van een Vrije School nimmer iets weten.

Ter herinnering aan de opvoering van Joan Woutersz., tooneelspel van H. J. Schimmel, door de leden van „Ons Spreekuur" te Stellenbosch, op 18 en 19 Augustus 1910.

Thans is hij bekeerd. Nu de mogelijkheid bestaat, dat de staatsschool in geheel Zuid-Afrika kan worden de christelijk-nationale school, en hij, verslagen door Gen. Hertzog's logica, geen kans meer ziet, dit feit te keeren, wordt hij voorstander van de Vrije School.

Er zijn onder de Afrikaners vele voorstanders van de Vrije School, niet alleen op gronden van opportuniteit, maar uit beginsel. Het is hier de plaats niet, dit beginsel te bespreken. Voldoende zij het, op te merken, dat heden de heer Drew, morgen misschien de geheele Jingo-partij, dien Afrikaners, onder wie er zeer velen zijn, die behooren tot de taaiste en meest oprechte verdedigers der Afrikaner-rechten, in het gevlei willen komen. En nu past het dezen, *logisch* te denken. D.w.z. van de logica geen caricatuur te maken, zooals ze blijkbaar bestaat in de weinig wijsgeerig geschoolde hersenen van Engelsche pen- en woordvoerders; er zich niet van te bedienen als van een vernuftig ontworpen machine, een kunstje, dat voor de menschen denkt, zooals er reeds machines zijn, die voor de menschen rekenen; — maar hun hersens te gebruiken en in hun redeneeringen nimmer het logisch verband tusschen oorzaak en gevolg te verwaarloozen. In een zaak als die van het volksonderwijs in Zuid-Afrika mag zeker geen plaats zijn voor beginsel-ruiterij; daar mag een beginsel niet worden tot een leuze, waarvan de innerlijke beteekenis te minder wordt begrepen, naar mate het woord met grooter geweld wordt uitgebazuind.

Wij vertrouwen, dat de Afrikaner voorstanders van de Vrije School zich degelijk rekenschap zullen geven van de oorzaken, die hun in den Jingo plotseling een bondgenoot doen geworden. Zou het zijn, dat zij en hij wèl een zelfde woord uitspreken, maar niet hetzelfde bedoelen? Zou het zijn, dat de logica der historie ook hier weer nieuwen inhoud geeft aan oude leuzen en vormen en dat de Zuid-Afrikaansche Gouvernementsschool, wat wezen en karakter en zelfs beheer betreft, bezig is te worden tot wat de Afrikaner als zijn Vrije School heeft gewild en gewenscht?

Wij hier in Holland, die, misschien beter dan welk volk ook, de nadeelen van een schoolstrijd hebben moeten dragen, wij kennen wellicht ook beter dan ieder ander volk het karakter van den schoolstrijd en weten, dat tijd en omstandigheden ook factoren zijn, zelfs binnen de grenzen van een klein land als het onze, die meespreken als het gaat om de wenschelijkheid van het stichten van Vrije Scholen of het aanvaarden van de staatsschool. Als de heer Drew ons land aanhaalt als bewijs voor zijn redeneeringen, dat hem dan gezegd worde, dat hij ook hier niet weet, waarover hij spreekt; dat de omstandigheden van het huidige Zuid-Afrika, op gebied van onderwijs, anders zijn dan in Nederland van vóór eenige tientallen jaren geleden; dat *hier* andere oorzaken hebben gewerkt, om velen te leiden tot bestrijding van de staatsschool, dan thans in Zuid-Afrika den heer Drew en zijn genooten hebben overgehaald tot het aanheffen van een leus, die zij vóór het begin van de vorige maand nog hebben uitgekreten als een der domste en meest reactionaire, alleen aangeheven door de „donkere", „onbeschaafde" machten van het „achterveld".

SONNET
ten Aandenken van „Onze Jan [1])".

'n Louwer-kransie leg ek op jou serk:
Gevierde Held, koen Ridder sonder kruis
Als sonder blaam, vermaard in d' armste huis,
Trou kampioen, als ooit, vir staat en kerk.
Jij troon in d' volkshart, ongekroonde vors,
'n Setel ongedeerd en ongeskend
Van naijwer of tijde tot d' werelds end.
Bekom deur leed en laste, lang getors,
Soet ruste j' afgetobde en moege [2]) hoof
In d' stille skoot van Afrika: Jou steen
Gehou tot hoek van Vrijheid, voeg aan één
Haar grondslag, en jou gees leef ongedoof,
Besielend jou verweesd Volksideaal:
Eén Afrikanerdom — één Volk, één Taal!

Volkstem. P. B. ACKERMAN.

VERKLARINGEN: [1]) Wijlen Jan Hendrik Hofmeijr. [2]) Moede.

KAAPSCHE LANDHUIZEN.

GROOT CONSTANTIA.

Groot Constantia, het beroemde landhuis, dat Gouverneur Simon van der Stel bouwde nabij Wijnberg. De naam van het huis werd beroemd door den wijn, die in de achttiende eeuw behoorde tot die weelde-artikelen, welke alleen de beste vrienden van de Bewindhebbers der Oost Indische Compagnie konden machtig worden.

Door 't bezoek van den Hertog van Connaught aan *Groot Constantia* is de aandacht ook van 't Engelsche publiek weer gevestigd op dit historische lustverblijf, eenmaal door Simon van der Stel gesticht, een man, wiens nagedachtenis nog lang niet genoeg in eere wordt gehouden. Sinds enkele geschiedschrijvers gewezen hebben op hetgeen deze Hollandsche goeverneur voor Zuid-Afrika heeft gedaan — en dat is niet gering — is het noodig geworden, veel van hetgeen vroeger van hem is verteld, als onrechtvaardig en overdreven te brandmerken.

De Engelsche pers nam deze gelegenheid te baat om de belangstellende lezers in-te-lichten over de beroemde buitenplaats. Zoo schreef de *Pall Mall:*

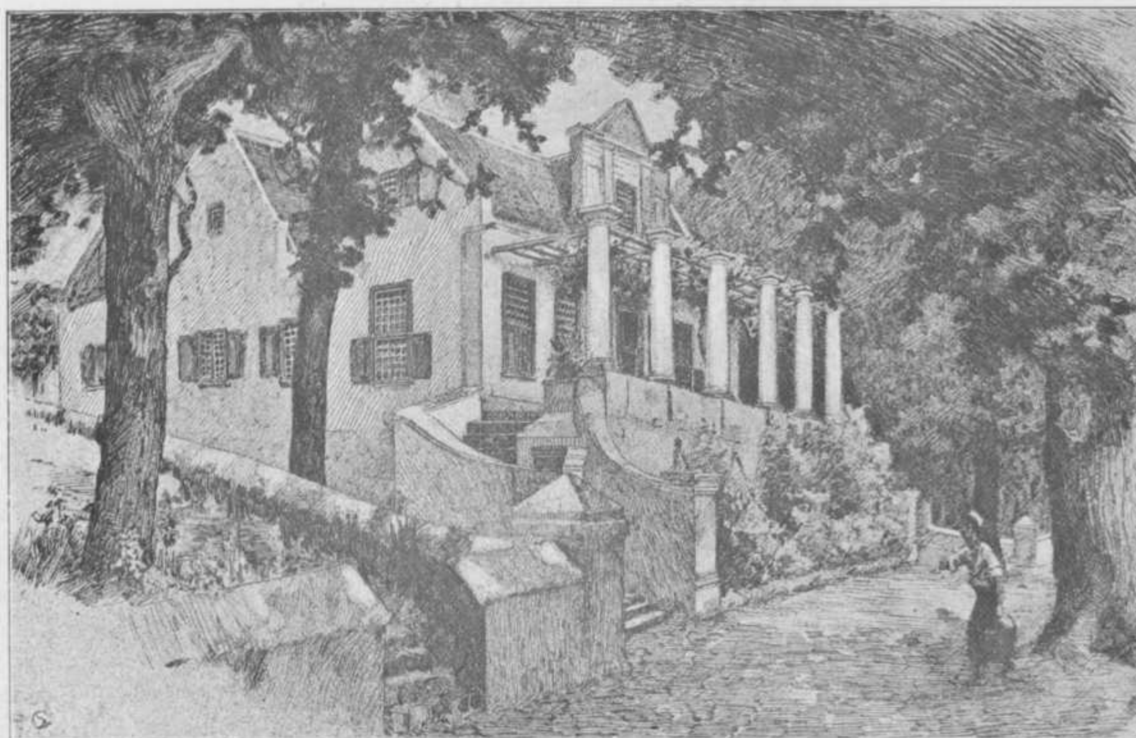
Groot Constantia, de goevernements-wijnplaats, die onlangs bezocht werd door den hertog en de hertogin van Connaught, is een van de mooiste voorbeelden van oud-Hollandsche bouwkunst. Het werd in 1685 opgetrokken door den grooten kolonischen goeverneur Simon van der Stel en wijkt in verschillende opzichten af van de typische Hollandsch-Kaapsche woonhuizen. Er zijn twee of drie vertrekken op een bovenverdieping, iets zeer ongewoons in een oud-kolonisch huis, die bijna allen slechts één verdieping hoog zijn.

Ten tijde van de Oost-Indische Compagnie was het vrijwel onmogelijk, in Europa Constantia-wijn te koopen. Naijverig werd hij aan de Kaap bewaard en alles wat verkocht werd, ging naar de Compagnie zelf. Ongeveer een eeuw geleden echter was er een belangrijke uitvoer van den beroemden wijn naar Engeland en in het bekende werk *Sense and Sensibility* kan men lezen, dat Marianna Dashwood genoot van „een glas van den geurigsten Constantia-wijn, die ooit geproefd werd". De liggers, waarin de wijn werd bewaard, waren sierlijk gesneden, en de spongaten werden bedekt met koperen sloten, om te beletten, dat de slaven uit de vaten dronken en ze daarna aanlengden met water.

De *Pall Mall* vergeet te vermelden, dat er niet alleen in dit boek, maar ook in andere Engelsche werken van den Constantia-wijn met lof wordt gewaagd. In de *Child's Guide* waarvan in 1835 de 35e oplaag verscheen, leest men: „Constantia is een fijne zoete wijn, die ongeveer acht mijl van Kaapstad gemaakt wordt. Aan sommige bijzondere eigenschappen van den grond dankt men de uitmuntende eigenschappen van de druif. De wijn zelf wordt met de meeste zorg gefabriceerd."

Van veel jongeren datum is het landhuis Tokai, gebouwd op een gedeelte van het weideveld van den ouden Gouverneur Simon van der Stel. Dit gebouw, met zijn

TOKAI.

hooge stoep, door een „leiwingerd" beschaduwd, is in het eerste kwart van de vorige eeuw, doch volgens den stijl der oude landhuizen, gebouwd, waarschijnlijk door Petrus Michaël Ekstein, die de plaats in 1814 verwierf.

HET BORSTBEELD VAN PRES. STEYN.

In de vorige maand is naar Zuid-Afrika verzonden het oorspronkelijk gipsafgietsel van 't borstbeeld van President Steyn, dat, in marmer gehouwen, in het Rijksmuseum te Amsterdam prijkt en waarvan ieder de gelijkenis roemt. Dit gipsafgietsel is een geschenk van den maker Pier Pander en de Ned. Z.-Afr. Ver. en zal worden aangeboden aan Curatoren van het Museum te Bloemfontein. Op een koperen plaatje is deze schenking vermeld, en verzocht zal worden, dit aan den voet van 't beeld te plaatsen, zoodra 't in de verzameling van het Museum wordt opgenomen.

De geschiedenis van deze buste zal door de groote menigte wel vergeten zijn in de jaren, die nu weer achter ons liggen. De tijden gaan ook zoo snel in de geschiedenis van Zuid-Afrika en de groote gebeurtenissen verdringen elkander zoo „vinnig".

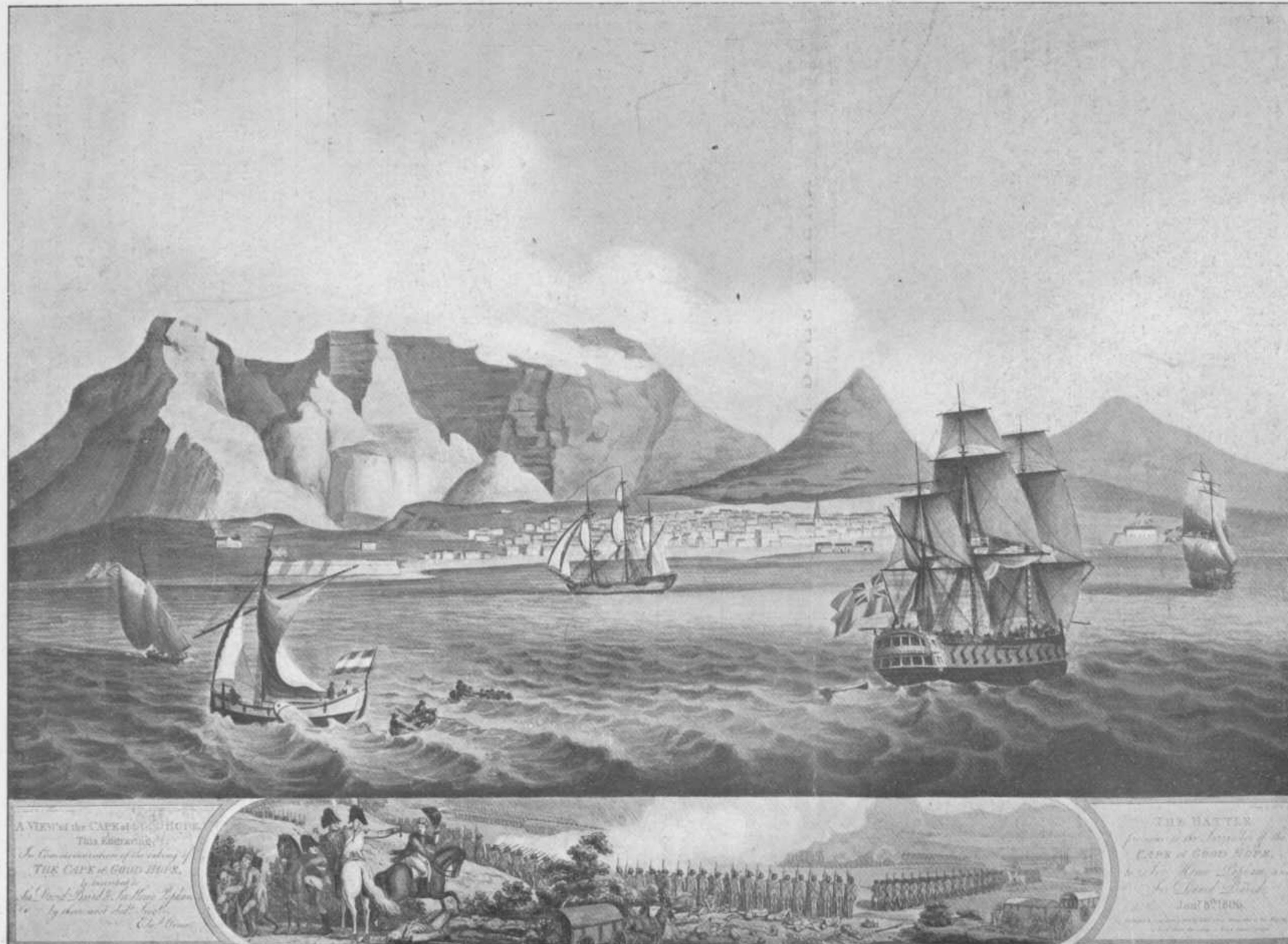
In 1902, toen de reuzenstrijd met den Vrede van Vereeniging geëindigd was en President Steyn in Holland ziek lag, gelukkig niet onherstelbaar gebroken door de samentrekking van heldhaftig verzet van gansch een volk in zijn persoon, toen aan zijn ziekbed de voortdurende gedachten en gebeden van twee stamverwante volken, het Afrikaansche en 't Nederlandsche, elkaar ontmoetten, toen wilden in Holland de hooge eerbied en bewondering voor den grooten zieke zich uiten in een daad. Vele denkbeelden werden geopperd, vele plannen werden gemaakt, totdat een Nederlandsch geneesheer, Dr. Berns, die in Günthersthal, by Freiburg in Baden, woont, een gelukkige gedachte had, die dadelijk sprak tot de vele vrienden en vereerders van President Steyn. Hij wilde door den meest bekenden van Nederland's kunstenaars, door Pier Pander, die te Rome arbeidt, een borstbeeld van den grooten Vrijstater laten maken. Pier Pander, anders niet gemakkelijk te bewegen, Italië voor langeren tijd te verlaten, was geestdriftig voor 't denkbeeld. Hij behoort tot de grootste vereerders van den President. Pier Pander dan kwam naar Tyrol, waarheen de zieke later tot verder herstel was vertrokken, en met al den eerbied van den kunstenaar, die veel gevoelt voor zijn onderwerp, begon hij zijn taak.

De President was een bewonderenswaardig model, niet alleen uiterlijk, maar ook innerlijk. Bij 't vervelende poseeren was hij steeds blijde, opgewekt en een aangenaam prater. Pier Pander voelde met den dag zijn eerbied en bewondering voor den President toenemen.

Toen de buste eindelijk gereed was, bood men ze aan de Nederlandsche Regeering aan ter plaatsing in 't Rijksmuseum, en toen de heer en mevrouw Steyn in het zachtere jaargetijde van 1904 weer naar Holland kwamen, werd door eenige invloedrijke personen te Utrecht Mevrouw Steyn een copie van deze buste, eveneens door Pier Pander vervaardigd, vereerd.

Den 16en September had deze aanbieding plaats en voor 't eerst, na zijn ziekte, sprak de President in 't openbaar. Hij maakte van deze gelegenheid gebruik om dank te brengen voor alles, wat het Nederlandsche volk voor het Zuid-Afrikaansche had gedaan.

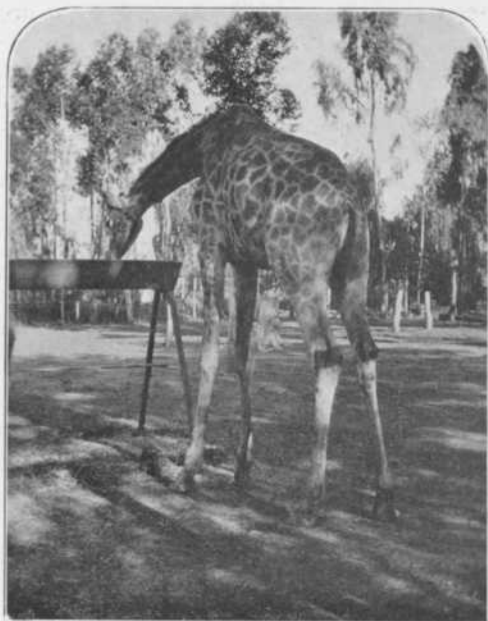
VEROVERING VAN DE KAAP DOOR DE ENGELSCHEN.

In September 1795 werd de Kaap de Goede Hoop voor de eerste maal door de Engelschen bezet. Bij den vrede van Amiens kwam de kolonie weder terug aan de Bataafsche Republiek; het duurde echter tot Februari 1803, voor de Engelschen Kaapstad ontruimden. Reeds drie maanden later kwam Engeland opnieuw in oorlog met Frankrijk, en daardoor ook met ons land. Drie jaren lang lieten de Engelschen de kolonie nog ongemoeid; in dien tijd heeft generaal Janssens haar als gouverneur op voortreffelijke wijze bestuurd. In de eerste dagen van Januari 1806 verscheen een Engelsch eskader onder Commodore Home Popham voor de Tafelbaai; den 6den Januari kwamen de landingstroepen onder generaal David Baird aan wal, ten N. van Kaapstad. Janssens trok hun tegemoet, maar moest na twee dagen voor de overmacht wijken en trok terug naar het binnenland; 10 Januari gaf Kaapstad zich over; acht dagen later capituleerde Janssens en kwam de geheele kolonie weder aan de Engelschen. Sedert is de Kaapkolonie (zooals zij voortaan heet) in de macht van Engeland gebleven en het uitgangspunt geworden voor de geweldige uitbreiding van Engelands heerschappij in Zuid-Afrika. — Onze plaat geeft een gezicht op de Kaap de Goede Hoop en Kaapstad, in het begin der negentiende eeuw, naar een gekleurde Engelsche gravure uit dien tijd; daaronder is het gevecht op 8 Januari 1806 afgebeeld.

DIE KAMEEL.

De voorouders van de huidige burgers der Unie van Zuid-Afrika hadden het, zooals trouwens de meerderheid van onze tijdgenooten in de gansche beschaafde wereld, niet ver gebracht in de natuurlijke historie. Vooral met de namen sprongen zij op vreemde wijze om. De naam „tijger" werd toegepast op een verren verwant van

Giraffe in den Zoölogischen tuin te Pretoria.

deze diersoort, dien wij kennen als panter. De giraffe werd een „kameel", waarschijnlijk omdat de Latijnsche naam en de verdietsching daarvan (Giraffa camelopardalis) daartoe hebben verleid. En zoo prijkt dit opstel over den Giraffe met het opschrift: die Kameel.

Het is een wonderlijk dier, als een overblijfsel uit vóór-historische tijden, zooals Zuid-Afrika er zoo velen nog oplevert. En zelfs onder de woeste monsters van de Zuid-Afrikaansche hoogvlakte doet het dier met zijn langen hals, korten romp en hooge pooten als een vreemde verschijning. Vooral in de enge ruimten van een dierentuin. In de open velden van zijn vaderland is het anders. Als een rank schip over de wijde, grenzenlooze oceanen, beweegt het zich over de glooiende, golvende vlakte, hoog den hals, als den mast van het schip, heen en weer schommelend het lijf, als den deinenden romp van een vaartuig op hooge golven. Zijn kleur, zoo opvallend in den dierentuin, harmoniëert wonderlijk met zijn natuurlijke omgeving. Als het veld droog ligt onder de verterende stralen van de Afrikaansche zon en het hooge, harde gras, bruin en geel, in dorre bosjes bijeen staat, voor drie vierden van het jaar, is het oogenschijnlijk zoo logge, in werkelijkheid zeer snelle dier geheel één met zijn omgeving. En als de „kameel" rustig weidt in de hier en daar verspreide groepen van acacia's, de doornboomen der Boeren, waarvan één, de kameeldoorn, zijn naam aan het dier ontleend heeft, gelijkt de lange hals op reeds niet te grooten afstand als de stam van een boom, terwijl de rustige houding de illusie versterkt.

Ook in ander opzicht steekt de gevangen giraffe ongunstig af bij zijn in vrijheid levenden soortgenoot. In de schijnbaar zoo dorre steppe wordt de lange hals rond en dik, zonder merkbaren overgang een geheel vormend met het naar achteren afloopende lichaam. In gevangenschap is het haast onmogelijk, den giraffe voldoende te voeden, daar hij bij voorkeur op de jonge takken der doornboomen teert. Water heeft hij weinig noodig.

Zoolang de blanke buiten hun weideveld bleef, hadden de giraffen slechts weinig vijanden. Zelfs de leeuw moest nu en dan „pad geven" voor de met geweldige kracht aankomende slagen van hun hoef. Maar hun vleesch is bruikbaar en hun huid levert materiaal voor de lange zweepen, bij de geleiders der ossenwagens in gebruik. Zoo werd de blanke kolonist zijn grootste vijand. En reeds ziet menig natuurvriend met angst den dag naderen, dat dit wonderlijke dier van de aarde zal zijn verdwenen, en de geraamten in musea met evenveel verbazing zullen worden aangestaard, als onze voorouders nog in het begin van de vorige eeuw een levend exemplaar aanschouwden, en zoo onder den indruk kwamen, dat de dames zich gingen kappen *à la giraffe* als haar grootmoeders in den pruikentijd zich *à la* de een of de andere diersoort lieten kappen en haar kleinkinderen in de twintigste eeuw zich den haartooi sieren met gedeelten van opgezette hanen, paradijsvogels en ander figuren uit Rostand's jongste en reeds nu haast vergeten drama.

Al verheugt zich de „kameel" der Boeren in een langen hals, langer nog zijn zijn voorpooten, zoodat hij, wil hij een blad opnemen van den grond, „wijdbeens" moet gaan staan. In zulk een gedwongen houding laat zich onze vriend echter slechts zelden zien, want niet de kruiden van het veld, doch de sappigste gedeelten van de takken der boomen zijn het voedsel, waarop hij teert, en om dit te bereiken, heeft hij zoowel den langen hals als de hooge voorpooten noodig. Freiligrath, de Duitsche dichter van de woestijn, kende zijn helden blijkbaar slecht; immers, den giraffe in hoog stappende verzen beschrijvend, zegt hij: „knielend, slurpt zijn lange hals uit het met modder gevulde bekken". Tot des dichters verontschuldiging zij gezegd, dat in zijn tijd de giraffe in Noord- en West-Europa alleen bij reputatie bekend was. Eerst in 1827

Het inwendige van een Amsterdamschen pruikenwinkel in het laatste kwart der achttiende eeuw, den zoogenaamden pruikentijd. De dwaze, in diervormen opgemaakte kapsels van dien tijd komen duidelijk uit. Deze afbeelding, evenals de groote op blz. 5, is ontleend aan het mooie prentwerk: NEDERLANDSCHE HISTORIEPRENTEN (zie bladz. 7 van het bijvoegsel), uitgegeven door S. L. van Looy, te Amsterdam.

werden ze levend te Londen en te Parijs vertoond. Ook in onzen tijd is de „lieflijke" — want dit is de beteekenis van het Arabische woord „Serafe", dat door ons tot „giraffe" is verhaspeld — een zeldzame gast in de dierentuinen. De Amsterdamsche Artis bezit een paar fraaie exemplaren.

KAFFER-MEETING

DOOR J. LUB.

Het is Zondagavond.

Jesaja maakt de ontvangkamer in orde, want "daar kom mense."

't Is 'n oude lange stal van hout en ijzer. 't Grootste gedeelte wordt gebruikt voor paarden en op 't eind zijn twee kamers of hokken, die Jesaja en z'n vrouw toebehoren. De kleinste is de slaapkamer, waar Jemijma bezig is, de kleine Jesaja te verzorgen. De grote eetkamer, waaronder 'n paar broers van Jesaja slapen, wordt nu in orde gebracht en 'n paar planken over kistjes gelegd. De pikenien [1]) slaapt nu. Jemijma maakt kokend water op 'n "ton" buiten, voor de koffie.

Het monumentale, nieuwe, na den Oorlog gebouwde stadhuis te Kaapstad.

Ik vroeg Jesaja eens: "Waar krij jou vrou die naam van Jemijma?"

Hij keek me enigszins minachtend aan en vroeg: "Ken meneer v'r Job?"

"Ja!" zei ik.

"Hij was sijn dogter," vervolgde hij.

"Vrouw," roept Jesaja, "kook die kettel?"

"Die kettel kook."

"Waar is die boeke?"

"Hul is daar, agter die kis."

Jesaja krijgt 'n bundeltje boeken, erg vuil en gescheurd te voorschijn en legt ze op de plank, die als zitplaats dienst doet. Iemand klopt op de oude deur en treedt verder zonder ceremonie binnen.

"Naand [2]), Mr. White!" zegt Jemijma, en schudt de hand van de aangesprokene.

"Naand, Mrs. Jesaja," zegt Mr. White, "waar's jou man?"

"Hij set die boeke reg!" is 't antwoord.

Mr. White is 'n pikzwarte Mosoeto [3]). Hij draagt 'n fijn grijs pak kleren met bruine schoenen. Z'n hoed is van grijs vilt en z'n das is groen. Over z'n arm hangt 'n dunne wandelstok, die heen en weer bengelt, als hij z'n zeemleren handschoenen uittrekt. Mrs. Jesaja beschouwt hem met bewondering.

"Fine gloves, those [4])," zegt ze, als Mr. White z'n handschoenen met zwier in z'n hoed stopt en die op de wandelstok in 'n hoek zet.

"Yes," antwoordt Mr. White, die, als hij in de keuken werkt, "Sixpense" heet.

"Yes, very good; you know a fellow [5])."

"Stil!" waarschuwt Jemijma, want haar man is konservatief en houdt er niet van, dat er in zijn huis Engels gepraat wordt. Hij noemt zich: een Afrikaner-kaffer en "verdrage niet die vreemde neukerij!" [6]) Ook vindt hij 't maar half goed, dat Sixpence zich door z'n vrouw laat bewonderen, want zegt hij: "Dit maak die lus v'r ijdelheid te groot."

"Naand, Sixpence," zegt hij droogjes, en Mr. White antwoordt eerbiedig:

"Naand Jesaja!"

VERKLARINGEN: [1]) Verbasterd Portugeesch = kleine (kaffer). [2]) 'n-aand = goeden avond. [3]) Mosoeto (enk.)- mv. Basoeto, een kaffer-stam. [4]) Dat zijn fraaie handschoenen. [5]) Jij hebt een goeden kijk. [6]) Houdt niet van die vreemde poespas.

"Not many people, ik meen: die mense is nog maar bietje," vervolgt hij, als Jesaja hem aankijkt.

"Ja," zegt deze, "hulle kom."

En binnen stappen Jan, 'n zware kaffer; Geduld, 'n lange dunne kaffer en Geelboy, 'n kleine kaffer, Men vertrekt naar de zitkamer en neemt plaats. Jan vertelt van 'n koppige muil, die hij gisteren niet kon inspannen en de anderen luisteren, terwijl Jemijma met de handen in de zij in de deur staat.

"Man," zegt Jan, "ik bekijk die ding net so's die baas hom gekoop het. Ik staan en ik kijk en ik loer en ik denk: 'Jong, jij's 'n muil'!"

"Ik sê v'r julle," vervolgt Jan, terwijl hij 't wit van z'n ogen laat zien, „hij is 'n muil! En ik staan en kijk en ik denk, nee jong, jij is 'n al te nukkerige ou dier. Ik sit [7]) die tuige op, en die ou skop; hij skop—soe, hij skop—en gooi sijn achterpote te'en die hemel—maar jong, toen piets [8]) ik hom, ik piets hom en hij skree van kwajigheid; man, maar toen het ik hom eers regtig gehou [8])!" En Jan slaat met de vuisten op de tafel, dat 't oude ding kraakt. Geelboy, die half slaapt, schrikt wakker en laat z'n pijp op de grond vallen, zodat de as op 't oude kleedje onder de tafel terecht komt.

"Jou kaffer," zegt Jan verontwaardigd tegen Geelboy, die „oom" tegen Jan moet zeggen, "jou slegte kaffer, hoekom [9]) is jij dan so vrot om jou pijp op Mrs. Jemijma s'n tapijt te laat val, hê?"

Jesaja heeft medelijden met de overblufte Geelboy en zegt, dat 't niks is.

"O, Mrs. Jemijma," vervolgt Jan, "dit is swaar, baje swaar om die kaffers manjere te leer. Hul is so onbeskaaf!"

Nog drie andere boys [10]) zijn binnen gekomen en daaronder is outa. Outa [11]) is 'n oude dove kaffer met grijze krullen. Hij loopt gebogen met 'n stokje en woont in bij zijn dochter, "wat was" [12]), want haar man zit in die tronk [13]), "o'er" [14]) hij gesteel het, so's die juts [15]) gesê het, maar die het 'n mistake [16]) gemaak!"

't Gesprek wordt nu erg levendig.

Twee waren die week in de tronk, omdat "hulle uit was agter die tijd [17])." Rechtop, 'n gele kaffer, verhaalt, dat hij voor "die hof was om te getuige in 'n moordzaak van 'n ander man, wat glad nie dood was nie, maar net op 'n manier!"

Jemijma brengt koffie in bekers en men slurpt met lange halen. Na de koffie begint het gezang en Mr. White, die opperzangmeester is, verdeelt z'n jongens. Hij zegt, dat daar twee "baste [18])" kort zijn en dat "die tenners [19]) sal moet

VERKLARINGEN: [7]) = Zet, leg. [8]) Slaan met de zweep [9]) Waarom. [10]) Jongens (Engelsch) = kaffer werklieden. [11]) Ou-vader, zooals oude kaffers worden aangesproken, [12]) Die wascht. [13]) Gevangenis. [14]) Omdat. [15]) Verbastering van judge (Eng.) = rechter. [16]) (Eng.) Vergissing. [17]) In de meeste plaatsen in Zuid-Afrika mogen kaffers zich, zonder bizondere verlofpas, niet na 9 of 10 uur op straat vertoonen. [18]) Bassen. [19]) Tenoren.

soetjies skree.” “Die sopranes”, zegt hij, “moet uithaal.”

Diep uit z'n keel klinkt 'n noot en men begint eerst op noten 'n bekende “hymn” te zingen, zo goed als 't gaat. Dan op woorden: “'t Is van 'n land ver van hier,” maar in 't Engels.

Outa begint maar dadelik met “Far away, far away[21])!” altijd op dezelfde toon en zonder ophouden. Mrs. Jesaja, met 'n hoge valse stem, gilt door de anderen heen, die tamelik goed toon houden.

In 't midden van de twede regel roept Mr. White: “Stop!” Alles is stil, behalve de oude man, die maar door boomt: “far away, far away.”

“Outa moet ewe stil blij,” zegt Jesaja, “ons is verkeerd.”

De oude man knikt, maar gaat door: “far away!” tot Jan hem bij de arm trekt en toeroept: “toela[22])!” Dat helpt.

“Die baste,” verklaart Mr. White, “is te baje[23]) en hul moet stil blij als ik met die hand wijs. Die tenners skree te soetjies. Die ander is goed. Nou weer!”

En daar begint 't lied van voren aan met alle mogelike variaties. Outa houdt vol met: “far away!”

Nog meer liederen worden gezongen op dezelfde manier en Jemijma brengt weer koffie. Dan vertelt de oude man, die telkens tegen de kaars knipoogt, dat hij in de kerk was. Hij praat meer voor zich zelf dan tegen de anderen en vertelt z'n geschiedenis erg zachtjes, z'n zinnen herhalend tegen Jemijma.

“En toe,” zegt hij, “toe kom Moses, Moses, en hij sien die jode, die stoute jode, en hij word nukkerig[24]), o, baje nukkerig! En hij vat die klippe en hij smijt die goed op die jode se koppe, hul harde koppe en stukkend is die goed, sommer gebreek, klein flenters, klein flenters.”

Jemijma knikt, maar luistert naar Mr. White, die Engels kan lees en die politiek verstaan.

Alles is aandacht en zelfs Jesaja luistert, die anders niet erg veel van Mr. White houdt en hem steeds “Sixpence” noemt, omdat hij hem niet uit kan staan.

“Kijk,” zegt Mr. White en hij staat in 't midden van de kring, “kijk, dit is met ons, als met die jode in ballingskap. Ons is die erfgename van die land en onse regte is daar, maar ons is verdruk. En nou moet ons geduldig wag. Ons moet stil blij, want die polletiek is om die gekleurde vaster onder te hou, te vermorsel. Maar die te'enwoordige goevernement gee ons nie 'n kans nie. Maar daar sal 'n tijd kom, dat ons weer sal vrij wees en dat daar 'n groot man sal opstaan en v'r ons sal help uitlei so's Moses.”— Outa heeft alleen dit laatste woord verstaan en brom-fluistert: “Ja, Moses, op hul koppe an flenters!” 'n Gelach gaat op en Mr. White is de kluts kwijt.

Het kerkgebouw der Nederduitsch Gereformeerde Gemeente te Bloemfontein.

In de stal beginnen 'n paar muilen te schoppen en Jesaja en Jan gaan kijken. De anderen praten door en Mr. White vervolgt z'n redenering. Hij vervalt nu onwillekeurig in 't Engels en praat tegen Piet, die ook zo geleerd is.

“You see, we will be free one day! We will be free, you see! And then we will not work any more for those— [25])”

Twee harde slagen op de deur doen de vrienden opschrikken. 'n Grote “poliesman” komt binnen en ziet rond. Jemijma roept Jesaja en Jan. Maar de poliesman neemt weinig notitie van hen en vraagt Mr. White om z'n pas [26]). Mr. White zoekt in z'n jaszak en z'n vestzak en z'n broekzak en zegt:

“I'm sorry, I left it at home [27])!”

„Jesaja,” zegt de poliesman, “dit is al o'er tien en jij moet nie so baje mense bij jou vra; hul moet loop slaap. Ik sal hier die meneer saam vat, want Moses het nog nie gekom nie!”

Mr. White neemt z'n hoed en z'n wandelstok en volgt de poliesman. Jesaja grijnst in stilte, maar Jemijma vindt, dat hij voor z'n vriend moest opkomen.

Jesaja zegt eerst niets, maar vraagt, rond ziende: “het jullie specials [28])?”

Ieder heeft 'n speciale pas.

“Nou kijk,” zegt Jesaja, “ik het die gelol [29]) van Sixpence gehoor. Ik lijk dit nie. Nou is hij in die tronk [13]), hoekom [8])—o'er hij so'n groot meneer is, o'er hij nie eenmaal s'n pas saam breng nie. Nee, wat! die soort van Sixpence is niks werd nie. 'n Kaffer moet werk en wil hij nie, gee hom die sjambok [30]), maar gee hom goeie kos en betaal hom.”

“En nou,” vervolgt hij, “kom bietjie saam.”

Jemijma zegt niets, want sij weet: Jesaja is “kwaai”.

Als de bezoekers weer uit de kleine slaapkamer komen, is er 'n min of meer sterke “dop[31])”-lucht in de zitkamer. Jesaja komt 't laatste binnen en zegt: “En nou loop, trek.”

Outa is schijnbaar opgefrist en gaat, op Geelboy leunend, de klippen [32]) stoep af en al de andere volgen, na Mrs. Jemijma gegroet te hebben.

Jesaja staat in de deur en roept: “Slaap gerus kaffers — julle sien, die Kaapse polletiek is die beste!”

VERKLARINGEN: [21]) Ver aan hier. [22]) Zwijg! (kaffertaal). [23]) Veel. [24]) Verstoord. [25]) Eens zullen we vrij zijn, zie je, en we zullen niet meer werken voor die —. [26]) In Zuid-Afrika moet elke inboorling, die in het door blanken bewoonde gebied verblijf houdt, voorzien zijn van een door de politie uitgereikte verblijfs„pas”. [27]) Ik heb hem tot mijn spijt thuis laten liggen. [28]) Speciale passen; zie [17]). [29]) Dwaas gepraat. [30]) Geef hem een pak slaag. [31]) Kaapsche, scherp-riekende cognac; ook uit maïs gestookte brandewijn van mindere qualiteit. [32]) Natuursteenen.